

အကျဉ်းချုပ်စာတမ်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ အခင်းအကျင်း၌ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

ဧပြီ ၂၀၂၀

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ နီးကပ်လာသည်နှင့်အမျှ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် အခြေအနေမှာ တင်းကျပ်နေဆဲဖြစ်သည်¹။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲပြီးဆုံးစဉ်ကပင် အာဏာပိုင်များသည် သတင်းထောက်များ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ နှင့် အခြားသော မိမိ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးသူများအား ကိုလိုနီခေတ် လက်ကျန်ဥပဒေများ နှင့် ဥပဒေသစ်များကို အသုံးပြု၍ တရားစွဲဆို ထောင်ဒဏ်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ များစွာသော ပြည်သူများသည်လည်း အစိုးရ ၊ တပ်မတော် သို့မဟုတ် ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးသမားများကို ဝေဖန်မှု ကြောင့် ပစ်မှတ်ထား အရေးယူခံနေရသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး ပွင့်လင်းလာမှု အကန့်အသတ်ကို ဖော်ပြနေသည်။

အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် အင်တာနက် ပိတ်ဆို့မှု အပါအဝင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် တားဆီးပိတ်ပင်နေပါသည်။ အခုစာတမ်းကို ရေးသားသည့် အချိန်အထိ ကိုးလတိုင်တိုင် အင်တာနက် ဖြတ်တောက် ပိတ်ဆို့ထားမှုကြောင့် အများပြည်သူအနေဖြင့် မူဝါဒရေးရာများ သိရှိနိုင်ရန် အတားအဆီးဖြစ်စေပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအား ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက် အပြည့်အဝပေးနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်မှုကိုလည်း အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည်။

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ရွေးကောက်ပွဲစည်းကြပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို တာဝန်ယူ ကိုင်တွယ်ရပြီး ယခင် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို အဟန့်အတားပြုခဲ့ကြောင်း အထူးသဖြင့် ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်လိုအပ်ခြင်းကဲ့သို့သော စည်းကမ်းချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သာဓကများရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်အပေါ် သစ္စာစောင့်သိမှု မရှိခြင်း ၊ လူမျိုး သို့မဟုတ် ဘာသာတို့ကို နိုင်ငံရေးအရ အသုံးပြုခြင်း တို့ကို မပြုရဆိုသည့် ကျယ်ပြန့်ဝေဝါးသည့် ပုဒ်မဖော်ပြချက်များဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခုအား ဖျက်သိမ်းခြင်း ၊ အရည်အချင်းမပြည့်မီကြောင်း ကြေညာခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသမားများအား တရားစွဲဆိုခြင်း

¹ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများကို ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကျင်းပသွားမည်ဟု မျှော်မှန်းသည်။ International Crisis Group, 'Peace and Electoral Democracy in Myanmar', <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/b157-peace-and-electoral-democracy-myanmar>.

တို့ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အစိုးရ၊ တပ်မတော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသမားများသည် ဤဥပဒေကို အာဏာပြင်းသည့် လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြု၍ ၎င်းတို့အား ဝေဖန်မှုများကို ပစ်မှတ်ထားလာနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အမုန်းစကားများ တစ်ဟုန်ထိုး ကြီးထွားလာသည့် အန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း အစိုးရအနေဖြင့် ယင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အဓိကရင်းမြစ်များဖြစ်သော သဘောထားမကြီးမှုများ နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်မှု အနည်းငယ်သာ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အမုန်းစကားများအား တားဆီးကာကွယ်ရန် ရေးဆွဲထားသည့် ဥပဒေကြမ်းပါ ကျယ်ပြန့်လွန်းသော ရာဇဝတ်ပြစ်မှု သတ်မှတ်ချက်များသည် လာမည့်ရွေးကောက်ပွဲကာလ မနှစ်သက်နိုင်စရာ နိုင်ငံရေး အယူအဆများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသူများအား ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်နိုင်မည့် လက်နက်တစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ အမုန်းစကားကို ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်မှုများသည် ပြဿနာကို ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်နိုင်မှု မရှိခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ အလွန်အကျူး ကိုင်တွယ်မိခြင်း သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဤအကျဉ်းချုပ်စာတမ်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲ အခင်းအကျင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒ မူဘောင်များကို သုံးသပ်ဖော်ပြသွားပါမည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ အနေဖြင့် လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကာကွယ်နိုင်မည့် အကြံပြုချက်များ နှင့် အနာဂါတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များထည့်သွင်းထားပါသည်။

လတ်တလောအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် မိမိ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရသူများ သို့မဟုတ် ထောင်သွင်း အကျဉ်းကျခံနေရသူများကို ပြန်လွှတ်ပေးသင့်ပါသည်။ လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင်လည်း မိမိ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးသည်ဆိုကာမျှနှင့် ဖမ်းဆီးအရေးယူခြင်းကို ရှောင်ကျဉ်သင့်ပါသည်။ အစိုးရသည် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် တယ်လီဖုန်း အင်တာနက် ဆက်သွယ်ရေးလိုင်းများ ပိတ်ဆို့ထားခြင်းကို ချက်ခြင်း ရုပ်သိမ်း၍ အဆိုပြုထားသော အမုန်းစကားများ တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေကြမ်းကို လည်းရုတ်သိမ်းသင့်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) သည် နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို တင်ကြို ကန့်သတ်သည့် စည်းကမ်းချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းမပြုသင့်သကဲ့သို့ ရုပ်မြင်သံကြား ထုတ်လွှင့်မှုများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ သည်လည်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မထိပါးသည့် စည်းမျဉ်းများ ဖြစ်သင့်ပါသည်။ အစိုးရ၏ လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာ ပလက်ဖောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ဆောင်မှုမှန်သမျှသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ၊ စံချိန်စံညွှန်းများ နှင့် ကိုက်ညီစွာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ရေရှည်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်အား ကန့်သတ်တားဆီးနေသည့် တည်ဆဲဥပဒေများအားလုံးကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ နှင့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ပယ်ဖျက်ခြင်း ၊ ပြင်ဆင်ခြင်း ပြုသင့်ပါသည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မမျှတစွာ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်အရေးယူနိုင်သော ဥပဒေများ၊ အစိုးရအနေဖြင့် အင်တာနက်ချိတ်ဆက်မှုကို ဖြတ်တောက်နိုင်သည့်

ကျယ်ပြန့်သော အခွင့်အာဏာ နှင်းအပ်ထားသော ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားမှုများ ပါဝင်သည်။ အစိုးရအနေဖြင့် UEC ကို လုံးဝလွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအဖြစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ သင့်သည်။ ထိုမျှသာမက မြန်မာနိုင်ငံတွင်း သဘောထား မကြီးမှုများ နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဖြစ်စေသော အရင်းခံအကြောင်းတရားများကို ဖယ်ရှားနိုင်မည့် နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်ရေးဆွဲ၍ အားထုတ်ကြိုးပမ်းများ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားဆီးနေသော ရာဇဝတ်ဥပဒေ ပုဒ်မများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်တွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်အပြစ်ပေးနိုင်သည့် ပုဒ်မများစွာ ပါဝင်သည်။² ယင်းပုဒ်မ များစွာကို ရာဇဝတ်ကြီးဥပဒေတွင် တွေ့နိုင်သကဲ့သို့ အစိုးရလျှို့ဝှက်ချက် အက်ဥပဒေ နှင့် မတရားအသင်း အက်ဥပဒေကဲ့သို့သော အခြားသော ကိုလိုနီခေတ် လက်ကျန် ဥပဒေများ ၊ မကြာသေးခင်က ထပ်မံပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် ၂၀၁၃ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ၊ ၂၀၁၇ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု ကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ၊ ၂၀၀၄ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ၊ နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် သတင်းမီဒီယာဥပဒေ တို့ပါဝင်သည်။ အဆိုပါ ဥပဒေများကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ သတင်းထောက်များ၊ အခြားသူများကို ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်အရ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်းခြင်းရာများ ၊ ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မှ အဟန့်အတားပြုနိုင်ပါသည်။

အစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့သည် ၎င်းတို့ကို ဝေဖန်မှုများအား အရေးယူနိုင်ရန် အဆိုပါ ဥပဒေများကို ယခင်ကလည်း အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဥပမာ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ၊ စက်တင်ဘာလတွင် သတင်းစာများတွင် စာရေးသားလေ့ရှိသူ စာရေးဆရာ ငါးမင်းဆွေအား ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို ဝေဖန်ပြောဆိုရေးသားမှုဖြင့် ရာဇဝတ်ကြီးပုဒ်မ ၁၂၄ (က) အရ တရားစွဲဆိုခဲ့ပြီး ထောင်ဒဏ် ၇ နှစ်နှင့် ငွေဒဏ် တစ်သိန်း ချမှတ်ခဲ့သည်။³ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တနင်္သာရီအပတ်စဉ်ထုတ် ဂျာနယ် ၊ အယ်ဒီတာချုပ်အား တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အရာရှိအား ဂုဏ်သိက္ခာချစေရန် ရေးသားမှုဖြင့် ငွေဒဏ် ၅၀၀၀၀ ကျပ် ပေးဆောင်စေရန် အမိန့်ချခဲ့ပြီး အယူခံတင်ထားဆဲဖြစ်သည်။ ယင်းအမှုကို ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်၍ အဂတိလိုက်စားမှုဖြင့် တရားရင်ဆိုင်နေရသော တနင်္သာရီတိုင်း ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဒေါ်လဲ့လဲ့မော် ကိုယ်စား စွဲဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။⁴ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင်

² ဤပုဒ်မများကို အသေးစိတ် သုံးသပ်ထားသည့် အစီရင်ခံစာဖတ်ရှုရန် - ARTICLE 19, Myanmar Briefing Paper: Criminalisation of Free Expression, May 2019, available at: <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/06/2019.06.6-A19-Criminalisation-of-Free-Expression-final.pdf>.

³ Shoo Naing, 'Myanmar arrests government critic under sedition law', Reuters, 13 July 2018, available at: <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-critic-arrest/myanmar-arrests-government-critic-under-sedition-law-idUSKBN1K32A5>; Toe Wai Aung, 'Ngar Min Swe given 7 years for Facebook post', Myanmar Times, 19 September 2018, available at: <https://www.mmtimes.com/news/ngar-min-swe-given-7-years-facebook-post.html>.

⁴ Ye Mon, 'Dawei case deals another setback to press freedom,' Frontier Myanmar, 3 March 2019, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/dawei-case-deals-another-setback-to-press-freedom>; 'Tanintharyi chief minister arrested on corruption charges,' Frontier Myanmar, 11 March 2019, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/tanintharyi-chief-minister-arrested-on-corruption-charges>.

ရခိုင်နိုင်ငံရေးသမား ဒေါက်တာအေးမောင် ကို NLD အစိုးရသည် ရခိုင်လူမျိုးများအား ကျွန်ပြုနေသည်⁵ ဟုစွပ်စွဲပြောဆိုမှုကြောင့် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၁၂၂ (နိုင်ငံတော် ပုန်ကန်မှု) နှင့် ပုဒ်မ - ၅၀၅ (ခ)⁶ တို့ဖြင့် တရားစွဲဆို ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ ဒေါက်တာအေးမောင်မှာ ထောင်ဒဏ် အနှစ်နှစ်ဆယ် ကျခံနေရသည်⁷။

အာဏာပိုင်များသည် လူငယ်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအားလည်း မကြာခဏ ပစ်မှတ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဥပမာ - ၂၀၁၉ ခုနှစ် ၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်တွင် ကရင်နီလူငယ် ခြောက်ဦးအား နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု ကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၈ (စ) ဖြင့် တရားစွဲဆို၍ ထောင်ဒဏ် ခြောက်လ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ပြည်နယ်အစိုးရသည် အာဏာအလွဲသုံးစားပြုလုပ်၍ ပြည်နယ်မြို့တော် လွိုင်ကော်တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းရုပ်တု စိုက်ထူရန် ရန်ပုံငွေများ လွှဲပြောင်းသုံးစွဲခဲ့သည် ဟုစွပ်စွဲခဲ့သည်⁸။

ထို့အပြင် တပ်မတော်အပေါ် ဝေဖန်ခံသူများစွာ ထောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးခြင်းခံခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းရုပ်ရှင် ဒါရိုက်တာ မင်းထင်ကိုကိုကြီးအား လူမှုကွန်ယက်ပေါ်တွင် ၂၀၀၈ မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် အဆိုပါဥပဒေက တပ်မတော်ကို အခွင့်ထူး ပေးအပ်ထားကြောင်း ဝေဖန်ရေးသားမှုဖြင့် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၅၀၅ (က) အရ တရားစွဲဆိုကာ ထောင်ဒဏ် တစ်နှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်⁹။ ဒေါင်းတို့မျိုးဆက် သံချပ်အဖွဲ့ဝင် ခြောက်ဦးကိုလည်း တပ်မတော်ကို ဝေဖန်သည့် သံချပ်များသီဆို သရုပ်ပြခဲ့ခြင်းကြောင့် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ - ၅၀၅ (က) နှင့် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၆၆ (ဃ) တို့နှင့် တရားစွဲဆိုခဲ့ပြီး ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်¹⁰။

⁵ Ye Mon, 'Aye Maung, Wai Hin Aung handed 20-year sentences for high treason', 19 March 2019, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/aye-maung-wai-hin-aung-handed-20-year-sentences-for-high-treason>.

⁶ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၅၀၅(ခ) သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရကိုဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ဖြစ်စေ ထိခိုက်စေသည့် ပြစ်မှုကို တစ်ဦးတစ်ယောက်သောသူက ကျူးလွန်ချင်လာအောင် အများပြည်သူကိုသော်လည်းကောင်း၊ အများပြည်သူ၏ သီးခြားလူစုကိုသော်လည်းကောင်း ကြောက်ခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း တစ်ခုခုဖြစ်စေရန် အကြံရှိလျှင်၊ သို့တည်းမဟုတ် ထိုသို့ဖြစ်စေတန်ရာသည့် အကြောင်းရှိလျှင် ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်အရေးယူနိုင်သည်။'

⁷ Eleven Media, Supreme Court rejects special appeal for former MP Dr. Aye Maung', 25 January 2020, available at: <https://elevenmyanmar.com/news/supreme-court-rejects-special-appeal-for-former-mp-dr-aye-maung>; International Crisis Group, 'Peace and Electoral Democracy in Myanmar', <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/b157-peace-and-electoral-democracy-myanmar>.

⁸ Zaw Zaw Htwe, *The Irrawaddy*, 'Karenni Activists Who Were Jailed Over Myanmar's Gen Aung San Statue Dispute Freed,' 13 December 2019, available at: <https://www.irrawaddy.com/news/burma/karenni-activists-jailed-myanmars-gen-aung-san-stature-dispute-freed.html>.

⁹ ARTICLE 19, 'Myanmar: Yangon court convicts prominent filmmaker Min Htin Ko Ko Gyi,' 29 August 2019, <https://www.article19.org/resources/myanmar-yangon-court-convicts-prominent-filmmaker-min-htin-ko-ko-gyi/>.

¹⁰ Amnesty International, 'Myanmar: More 'outrageous' convictions for satire performers,' 17 February 2020, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/02/myanmar-more-outrageous-convictions-for-satire-performers/>; Amnesty International, Myanmar: Further Information: Further Prison Sentences for 'Peacock Generation', available at: <https://www.amnesty.org/en/documents/asa16/1424/2019/en/>.

မကြာသေးခင် လများအတွင်း အာဏာပိုင်များသည် သတင်းထောက်များကို အရေးယူမှုများစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ယခုစာတမ်းရေးသားသည့်အချိန်တွင် သတင်းထောက်များစွာသည် ရက္ခိုင့်တပ်တော် အေအေ အား ဥပဒေအရ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြေညာပြီးနောက် ယင်း၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရ ပုဂ္ဂိုလ်ကို အင်တာဗျူးခွဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၄ အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေနှင့် တရားစွဲဆိုခြင်းခံနေရသည်¹¹။ ယင်းဥပဒေအရ အပြစ်ရှိကြောင်း ထင်ရှားပါက ထောင်ဒဏ် တစ်သက်ချမှတ်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများအရ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို အထူးသီးခြားအခြေအနေများတွင်သာ ကန့်သတ်တားမြစ်ခွင့်ရှိပြီး ယင်းအခြေအနေများကို အဆင့်သုံးဆင့် ဆန်းစစ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ကန့်သတ်ချက်များသည် -

- **ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း** - ကန့်သတ်ချက်ကို လုံလောက်သည့် တိကျသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ဖော်ပြခြင်းဖြင့် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက် အနေဖြင့် ကောင်းစွာ နားလည်လိုက်နာနိုင်စေရမည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုကို ကန့်သတ်ရာတွင် အဓိပ္ပါယ် နှစ်ခွဲဖြစ်သော ၊ ဝေဝါးသော သို့မဟုတ် ကျယ်ပြန့်လွန်းသော တားမြစ်ချက်အား ခွင့်ပြုခြင်း မရှိစေရ။
- **တရားမျှတသည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိခြင်း** - တရားမျှတသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဟု ဆိုရာတွင် ICCPR အပိုဒ် - ၁၉ (က) နှင့် (ခ) တို့တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အခြားသူတို့၏ အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် နာမည် ဂုဏ်သတင်းတို့ကို လေးစားခြင်း ၊ နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး ၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းသာယာရေး သို့မဟုတ် အများပြည်သူ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရားတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်ရမည်။ ယင်းသို့ဆိုရာတွင် အစိုးရ သို့မဟုတ် အစိုးရက ဖော်ဆောင်နေသည့် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးစနစ် အပေါ် ဝေဖန်ထောက်ပြမှုများအား အရေးယူခြင်းကို ခွင့်မပြုရ။
- **လိုအပ်မှသာ ၊ အချိုးအစားမျှတစွာဖြင့်** - လိုအပ်မှသာဟု ဆိုရာတွင် ယင်းသို့ တားမြစ်ကန့်သတ်ရန် လူမှုရေးအရ အမှန်တကယ်လိုအပ်ခြင်းရှိရမည်။ အချိုးအစားမျှတခြင်း ဆိုသည်မှာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုမှုအပေါ် ကန့်သတ်မှုသည် အလွန်ကျယ်ပြန့်လွန်းခြင်း မရှိစေရသကဲ့သို့ ကာကွယ်ပေးရမည့် အတိုင်းအတာကို ပြည့်မြောက်စေရန်အထိသာ အချိုးအစားမျှတရမည်။ အဆိုပါ ကန့်သတ်မှုသည် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး တစ်စုံတစ်ဦးအား အရေးယူရာတွင် မူရင်းရည်ရွယ်ထားသည့် အကာအကွယ်ပေးမှုကို ပြည့်မြောက်စေသည့် အတိုင်းအတာအထိသာ အရေးယူရမည် ဖြစ်သည့်အပြင် ယင်းအကာအကွယ်ပေးလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ပြည့်မြောက်စေရန် အခြားသော ပိုမို ပျော့ပျောင်းသည့် နည်းလမ်းတစ်စုံတရာ နှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိမှသာ ဆောင်ရွက်ရမည်။

¹¹ Radio Free Asia, 'Second Myanmar Media Group Charged Over Interview With Banned Arakan Army', 1 April 2020, available at: <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/arakan-media-04012020205617.html>; Human Rights Watch, 'Myanmar: Editor Wrongfully Charged Counter-Terrorism Law Threatens Press Freedom, Freedom of Information' 2 April 2020, available at: <https://www.hrw.org/news/2020/04/02/myanmar-editor-wrongfully-charged>.

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မြှင့်တင်ရန် မြန်မာ့ ဥပဒေရေးရာ မူဘောင်များအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို နှစ်ပေါင်းများစွာ တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါတောင်းဆိုမှုများသည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် ကာလတွင် ပိုမိုအရေးကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အနည်းဆုံးအဆင့်အနေဖြင့် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလတွင် အစိုးရသည် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက် အပေါ် ယခုစာတမ်းပါ ဖိနှိပ်သော ဥပဒေပုဒ်များနှင့် တရားစွဲဆိုခြင်း မပြုသင့်ပေ။ အစိုးရသည် ယခုစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဖိနှိပ်ချုပ်ခြယ်သော ဥပဒေပုဒ်များကို အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေး အကြံဉာဏ်ရယူခြင်းဖြင့် ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်း ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

- အစိုးရသည် မိမိ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုထားသူများ၊ ဖမ်းဆီးထားသူများ သို့မဟုတ် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားသူများ အားလုံးကို အမှုရုပ်သိမ်း၍ အမြန်ဆုံး လွတ်ပေးသင့်ပါသည်။
- လွတ်တော်သည် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ - ၁၂၄(က)၊ ၄၉၉-၅၀၀ နှင့် ၅၀၅ ၊ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု ကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၈(စ) ၊ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၆၆(ဃ) ၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ - ၃၄(ဃ) တို့ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း ၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ - ၃၃ ကို ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ခြင်း ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၉ နှင့် ၂၀ တို့ကို ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့ ပြုသင့်ပါသည်။

အင်တာနက် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှု

၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၀ ရက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်ရှိ မြို့နယ် (၉) ခုတွင် အင်တာနက် ပိတ်ဆို့မှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ¹² လွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ¹³ နှင့် နိုင်ငံတကာက ကန့်ကွက်မှုများ¹⁴ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်းရှိ မြို့နယ် ရှစ်မြို့နယ် နှင့် ချင်းပြည်နယ်တွင်းရှိ မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်တို့တွင် တယ်လီဖုန်း အင်တာနက်လိုင်းများ ဖြတ်တောက်ထားခဲ့သည်¹⁵ ။ အတိတ်ကာလက အစိုးရသည် ဖေ့ဘွတ်လူမှုကွန်ယက်ကို

¹² Thompson Chau, 'Protesters demand end to internet blackout in Rakhine,' *Myanmar Times*, 25 December 2019, available at: <https://www.mmtimes.com/news/protesters-demand-end-internet-blackout-rakhine.html>.

¹³ John Liu, 'Internet shutdown has been imposed on Rakhine for six months,' *Myanmar Times*, 21 December 2019, <https://www.mmtimes.com/news/internet-shutdown-has-been-imposed-rakhine-six-months.html>.

¹⁴ Human Rights Council Resolution A/HRC/42/L.21/Rev.1, 25 September 2019, para 9, available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G19/284/51/PDF/G1928451.pdf?OpenElement>; European Parliament resolution of 19 September 2019 on Myanmar, notably the situation of the Rohingya (2019/2822(RSP), para 3, available at: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0018_EN.html.

¹⁵ <https://www.mmtimes.com/news/govt-doubles-down-internet-shutdown-western-myanmar.html>

ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သကဲ့သို့ပင် ရခိုင်ပြည်နယ်၌ အင်တာနက် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုသည် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၇၇ ကို ပထမဆုံး ကျင့်သုံး၍ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေး လိုင်းများအား ဖြတ်တောက်ပိတ်ဆို့မှုပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရသည်။

ဤအင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခြင်းသည် အရှည်ကြာဆုံးအဖြစ် စံချိန်တင်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးအရ အနည်းဆုံး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇၅.၂ သန်းခန့် ထိခိုက်နစ်နာကြောင်း ခန့်မှန်းရသည်¹⁶။ အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ခြင်းကြောင့် ပြည်သူများ၏ ဘေးကင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များပြတ်တောက်ခြင်း၊ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြိုတွေ့လာပါက ပြည်သူများ အချင်းချင်း ဆက်သွယ်နိုင်မှု မရှိခြင်း၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရယူရာတွင် အခက်အခဲရှိခြင်း၊ ကျေးလက်ဒေသများတွင် လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးတွင် အခက်အခဲဖြစ်ခြင်း ၊ ဖြစ်ပွားနေသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ရန် လုပ်ဆောင်မှုများအား အဟန့်အတားဖြစ်စေခြင်း တို့ကြုံတွေ့ရသည်¹⁷။

ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၇၇ သည် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် အရေးပေါ် အခြေအနေများ ပေါ်ပေါက်ပါက ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြတ်တောက်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာကို ပေးအပ်ထားသည်။ အစိုးရသည် ဤပုဒ်မအရ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်တို့တွင် တယ်လီဖုန်းအင်တာနက် လိုင်းများ ဖြတ်တောက်ရာ၌ တရားမျှတ၍ လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာရှိသော အကြောင်းပြချက်ပေးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ အထူးကိုယ်စားလှယ်က လူ့အသိုက်အဝန်းတစ်ခုလုံး သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် တစ်ချို့တစ်ဝက် အတွက်သော်လည်းကောင်း အင်တာနက် ချိတ်ဆက်မှု အလုံးစုံ ဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြတ်တောက်ခြင်း သည်ပင်လျှင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု နှင့် သတင်းအချက်အလက်တို့ကို အချိုးအစား မမျှတစွာ ပိတ်ဆို့ခြင်းဖြစ်ပြီး 'မည်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတို့ကမျှ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်ဟု လက်ခံရန် မဖြစ်နိုင်ပါ' ဟုမှတ်ချက်ပြုသည်¹⁸ ။ ယခု စာတမ်းထုတ်ဝေသည့်ကာလအထိဆိုလျှင် အချိန် အတိုင်းအတာ အားဖြင့် ကိုးလကျော် ကြာမြင့်နေပြီဖြစ်သော အဆိုပါ ဖြတ်တောက်မှုသည် အလွန်ပင် အချိုးအစားမမျှတလွန်းပါသည်။ ယင်းသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ် တရားရုံးက ချမှတ်ခဲ့သည့် ကြားဖြတ်အမိန့်ပါ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် ရိုဟင်ဂျာ မူဆလင်လူမျိုးစုများအား လူမျိုးပြုန်းတီးစေရန် လုပ်ဆောင်မှုများမှ အစွမ်းကုန် ကာကွယ်ပေးရမည်ဆိုသည့် အမိန့်ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ စိုးရိမ်ပူပန်စရာများ ဖြစ်လာစေပါသည်။ ယခုကဲ့သို့ အင်တာနက်ပိတ်ဆို့ခြင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေများကို နားလည်ရန် ပိုမိုခက်ခဲစေသည့်အပြင် ICJ ၏ ကြားဖြတ်အမိန့်များအား လိုက်နာခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည်ကို သိရှိနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

¹⁶ <https://www.top10vpn.com/cost-of-internet-shutdowns/>.
¹⁷ ARTICLE 19၊ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်း - မြန်မာနိုင်ငံ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် အင်တာနက်ဖြတ်တောက်မှု ၊ ၂ ဩဂုတ် ၂၀၁၉ ကို ဖတ်ရှုလိုပါက - <https://www.article19.org/resources/briefing-myanmars-internet-shutdown-in-rakhine-and-chin-states/>.
¹⁸ 2015 Joint Declaration on Freedom of Expression and Responses to Conflict Situations

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံပေါင်းများစွာသည် သတင်းတုများ သို့မဟုတ် အမုန်းစကားများကို ထိန်းချုပ်ရန်¹⁹ ဆိုသည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကာလ အတောအတွင်း အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ခြင်း²⁰ကို အပြည့်အဝ သော်လည်းကောင်း ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သော်လည်းကောင်း မကြာခဏ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်း အင်တာနက်ဖြတ်တောက်မှုသည် နောင်တွင်လည်း နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို ကျော်လွန်၍ ယင်းကဲ့သို့ ဖြတ်တောက်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နိုင်သည်ဆိုသည့် အကြံပြုချက်ဖြင့်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် လက်တလော အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုသည် ရခိုင်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တွင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ချိတ်ဆက်ရယူနိုင်ရန်²¹ ခက်ခဲစေသည့်အပြင် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်ပြင်ပရှိ ပြည်သူများအနေနှင့်လည်း အဆိုပါနေရာများမှ သတင်း အချက်အလက်များ ရရှိနိုင်ရန် ၊ အခြေအနေများ သုံးသပ်နိုင်ရန် ခက်ခဲစေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လက်တလော အင်တာနက် ဖြတ်တောက် ပိတ်ဆို့မှုသည် ရွေးကောက်ပွဲ အကြို နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းအပေါ် ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရအနေဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်း အင်တာနက်ချိတ်ဆက်မှု ကောင်းမွန်လာအောင် အမြန်ဆုံး လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း အင်တာနက် ပိတ်ဆို့မှု မရှိစေရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ရေရှည်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၇၇ ကို ပယ်ဖျက်သင့်သည်။

အကြံပြုချက်များ

- အစိုးရသည် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုအား ချက်ခြင်း အမြန်ဆုံး အဆုံးသတ်သင့်သည်။
- လွှတ်တော်သည် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၇၇ ကို ပယ်ဖျက်သင့်သည်။

နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအပေါ်ကန့်သတ်ထားသည့် ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ တည်ဆဲဥပဒေများ နှင့် UEC တို့သည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့် တားမြစ်ချက်များ ထုတ်ပြန်ထားသည်။ UDHR နှင့် ICCPR အပိုဒ် - ၁၉ တွင် လူသားတိုင်း ဟုဖော်ပြထားပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည်လည်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ထင်မြင်ယူဆခွင့်ရှိသည်။

များစွာသော ဥပဒေပုဒ်မများ ကိုအသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ သို့မဟုတ် ပါတီများ၏ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုများအား ကန့်သတ်ထားမြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် လူမျိုး၊ ဘာသာ ၊ နိုင်ငံတို့နှင့်

¹⁹ Access Now, The State of Internet Shutdowns, 8 July 2019, available at: <https://www.accessnow.org/the-state-of-internet-shutdowns-in-2018/>.

²⁰ ARTICLE 19, Global Expression Report 2018/2019, available at: <https://www.article19.org/reader/global-expression-report-2018-19/global-analysis/global-analysis-2/digital/internet-shutdown-and-blocking/>.

²¹ လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲများကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်းရှိ အချို့သောနေရာများတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ခြင်း မရှိကြောင်း အာဏာပိုင်များက ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ International Crisis Groups အစီရင်ခံစာများက ယခင် ရွေးကောက်ပွဲ မကျင်းပရန် UEC ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ Crisis Group at p 11, <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/b157-peace-and-electoral-democracy-myanmar>.

စပ်လျဉ်းသော ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုများအား ကန့်သတ်မှုများ ပါဝင်သည်။ ဥပမာ - မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် နိုင်ငံတော်အပေါ် သစ္စာစောင့်သိရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဘာသာရေးကို အသုံးပြုခြင်း၊ နိုင်ငံခြား ထောက်ပံ့ငွေ ရယူခြင်း သို့မဟုတ် သောင်းကျန်းသူ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် အားပေးကူညီခြင်း ပြုလုပ်ပါက ပါတီကို ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်²² ။

အဆိုပါ ပုဒ်မများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် တတ်နိုင်သမျှ တိကျ ကျဉ်းမြောင်းစွာ ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိပါ။ ဥပမာ - သောင်းကျန်းသူ အဖွဲ့အစည်းများအား သွယ်ဝိုက်၍ သော်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် အားပေးကူညီခြင်း ဟူသော ဖော်ပြချက်တွင် လုပ်ဆောင်မှု အမျိုးအစားများစွာ အကျုံးဝင်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဥပမာ - အကြမ်းဖက်မှု နှိမ်နင်းရေး လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် ဝေဖန်ခြင်း သို့မဟုတ် မေးခွန်းထုတ်ခြင်းတို့ကို တိတ်ဆိတ်စေရန် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဘာသာရေးအား အသုံးပြုခြင်းဆိုသည့် ဖော်ပြချက်သည်လည်း ဝေဝါးနေရုံသာမက နိုင်ငံတော်၏ တရားမျှတသော အကျိုးစီးပွားကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံခြားထောက်ပံ့ငွေ ရယူခြင်းအား တားမြစ်ခြင်းသည် တရားမျှတ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီအား ဖျက်သိမ်းသည်အထိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ် နိုင်ခြင်းသည် ပြင်းထန်လွန်းသည့်အတွက် အချိုးအစားမျှတခြင်း မရှိပါ²³။ ခြံ့ရွှံ့ဆိုရသော် အဆိုပါ ဥပဒေပုဒ်မများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။ ယင်းကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်အား အကာအကွယ်ပြုထားသည့် ဆင်တူယိုးမှား ပုဒ်မများကို နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ တွင် တွေ့ရှိရသည်²⁴ ။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) သည် NLD ပါတီက တပ်မတော် အပေါ် ဝေဖန်ထောက်ပြသည့် သဘောထားကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့်အတွက် NLD ပါတီ၏ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ခွင့်လျှောက်ထားခြင်းကို အဆိုပါ ဥပဒေအရ ပယ်ချနိုင်ကြောင်း ထပ်ခါထပ်ခါ သတိပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်²⁵။

အမျိုးသားလွှတ်တော် ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် နှင့် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများအပါအဝင် မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ များစွာတို့တွင် 'လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်ခံရာတွင် ဘာသာရေး

²² မြန်မာ့ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ် - ၄၀၄(ခ) နှင့် ၄၀၇(ခ)။ ပုဒ်မ - ၄၀၇ (က-ဂ) တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအား တည်ဆဲဥပဒေအရ တရားမဝင် အသင်းအဖွဲ့အဖြစ် ကြေညာခြင်း ၊ နိုင်ငံတော်အား လက်နက်စွဲကိုင်၍ တော်လှန်ပုန်ကန်နေသော သောင်းကျန်းသူ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များကို ကျူးလွန်သည်ဟု နိုင်ငံတော်က သတ်မှတ်သော အဖွဲ့အစည်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် မတရားအသင်း အဖြစ် ကြေညာခံရသော အဖွဲ့အစည်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ ၊ သွယ်ဝိုက်၍ ဖြစ်စေ ဆက်သွယ်ခြင်း အားပေးကူညီခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုခု မှ အစိုးရ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု သို့မဟုတ် အခြား အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးထံမှ ငွေကြေးပစ္စည်း၊ အခြားအထောက်အပံ့ကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ရယူသုံးစွဲခြင်း စသည်တစ်ခုခုနှင့် ငြိစွန်းလျှင် နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်ခွင့် မရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

²³ Mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Research Paper 1/2019, June 2019, p 5, available at: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/ElectionsReportDigitalAge.pdf>

²⁴ နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ ၊ ၂၀၁၄ ၊ ပုဒ်မ - ၅။

²⁵ Human Rights Watch, 'Burma: Election Fundamentally Flawed', 4 November 2015, available at: <https://www.hrw.org/news/2015/11/04/burma-election-fundamentally-flawed>.

အထိမ်းအမှတ်များကို ရွေးကောက်ပွဲတွင် အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် လူမျိုးကိုဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာကိုဖြစ်စေ အကြောင်းပြုမဲပေးကြရန် သို့မဟုတ် မဲမပေးဘဲနေကြရန် အစီအစဉ်ပြုလျက် လှုံ့ဆော်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ တရားမဲ့ပြုကျင့်မှု ဖြစ်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည့် ထပ်တူညီသော ပုဒ်မများစွာ (ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေ နည်းတူ) ပါဝင်သည်။ အဆိုပါ တရားမဲ့ပြုကျင့်မှု များကို ကျူးလွန်ပါက ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့် မရှိစေရ ဟုပြဋ္ဌာန်းထားသည်²⁶ ။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် ဘာသာရေးကို အသုံးပြု၍ ဆန္ဒမဲပေးရန် သော်လည်းကောင်း ၊ ဆန္ဒမဲ မပေးရန်သော် လည်းကောင်း ပြောဆိုခြင်း ၊ ဟောပြောခြင်း၊ ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ရန် အားပေးလှုံ့ဆော်ခြင်းပြုသူ သို့မဟုတ် ယင်းသို့ ပြုလုပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းဝင်ဖြစ်သူသည် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အရည်အချင်း မပြည့်မီသူဟု သတ်မှတ်ထားသည်²⁷ ။

ICCPR အပိုဒ် ၂၅ သည် လွတ်လပ်စွာ ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ဓမ္မဒိဋ္ဌာန်ကျ၍ ၊ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေအရ သာလျှင် ပိတ်သိမ်းခြင်း၊ တားဆီးကန့်ကွက်ခြင်း ပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်²⁸ ။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေပါ ကန့်သတ်ချက်များမှာ ဝေဝါးသော ဝေါဟာရများနှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖော်ပြထားသဖြင့် လူအများ လိုက်နာရန် တင်းကျပ်လွန်းသည့်အတွက် ထိန်းချုပ်စောင့်စည်းရမှုများ ဖြစ်စေသည်။ တရားမျှတသော ရည်ရွယ်ချက် ရှိခြင်း ဟူသော အချက်ကို ဆန်းစစ်သည့်အခါ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဥပဒေနှင့်အညီ မည်မျှမည်ပုံ ပြုမူလုပ်ဆောင်ရမည် ဆိုသည့် လုံလောက်သည့် အချက်အလက်မပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ထိုမျှသာမက ကိုယ်စားလှယ်လောင်း တစ်ဦးအနေဖြင့် ရွေးကောက်ခံရန် အရည်အချင်းမပြည့်မီကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် ခုံရုံးရှေ့တွင် မျှတသောကြားနာမှုအရသာလျှင် ဆုံးဖြတ်ခံရသင့်သည်²⁹။ သို့ရာတွင် မသမာမှု ကျူးလွန်သည် ဆိုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ဖွဲ့စည်းသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခုံရုံးကသာ ဆုံးဖြတ်ပြီး မည်သည့် တရားရုံးများကမျှ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်မရှိဟု ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၈၆ က ထင်ရှားစွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်³⁰။ တရားစီရင်ရေးက ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို

²⁶ အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၁၀(ခ) ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၀(ခ) ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၀(ခ)။

²⁷ အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၁၀(ဈ) ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၀(ဈ) ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၀(ဈ)။

²⁸ Human Rights Committee, General Comment 25 (57), General Comments under article 40, paragraph 4, of the International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted by the Committee at its 1510th meeting, U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.7 (1996) at paras. 4, 15 and 17.

²⁹ တရားမျှတသည့် လုပ်ငန်းစဉ်လိုအပ်ခြင်း ၊ ICCPR အပိုဒ်-၁၄ ၊ စာပိုဒ် ၁ နှင့် ၃ တို့တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ပုဒ်မတစ်ခုဖြင့် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းခံရပါက ယင်းသို့ကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေအထောက်အထားနှင့် တင်ပြရမည်ဖြစ်သည့်အပြင် အရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် ခုံရုံးရှေ့တွင် မျှတစွာ ကြားနာခွင့် ရှိရမည် ဟုဖော်ပြထားသည်။

³⁰ အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၈၆ ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၈၆ ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၈၆။

ငြင်းပယ်ထားခြင်းကြောင့် အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်သည် တရားမျှတမှုမရှိသည့်အပြင် ICCPR အပိုဒ် - ၂၅ နှင့်လည်း ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးကောက်ခံရန် အရည်အချင်းမပြည့်မီဟုသော သတ်မှတ်ချက်များတွင် ပါတီတစ်ခုခုကို ဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးကိုဖြစ်စေ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ မမှန်မကန်စွပ်စွဲခြင်း၊ ရေးသားခြင်း၊ အများပြည်သူ ဆူပူမှုဖြစ်အောင်ဖန်တီးခြင်း ဟုပါဝင်သည်³¹ ။ ICCPR အရ အများပြည်သူဘေးကင်းလုံခြုံစေရေးသည် တရားမျှတသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု လက်ခံထားသော်ငြား အထက်ပါ ပုဒ်မပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ကျယ်ပြန့်လွန်းသဖြင့် မည်သို့သော ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုမျိုးကို ခွင့်ပြုထားသည်ကို သိရှိနားလည်နိုင်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အဆိုပါ ပုဒ်မကို အများပြည်သူ ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေးဆိုသည်မှာ မည်သည့် အချက်များဖြစ်သည်ကို ကျဉ်းမြောင်းတိကျစွာ ဖော်ပြထားသည့် ဖွင့်ဆိုချက်များ ပြင်ဆင်ထည့်သွင်းခြင်း ဖြင့်သာလျှင် ဆက်လက်ထားရှိသင့်ပါသည်။

ထိုမျှသာမက ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် ဘာသာရေးကို အသုံးပြု၍ ဆန္ဒမဲပေးရန် သော်လည်းကောင်း ၊ ဆန္ဒမဲ မပေးရန်သော် လည်းကောင်း ပြောဆိုခြင်း ၊ ဟောပြောခြင်း၊ ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ရန် အားပေးလှုံ့ဆော်ခြင်းပြုသူ သို့မဟုတ် ယင်းသို့ ပြုလုပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းဝင်ဖြစ်ပါက ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်³²။ ထိုလုပ်ရပ်များကို ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်းခံရလျှင် အမြင့်ဆုံး ထောင်ဒဏ် တစ်နှစ် နှင့် ငွေဒဏ် ၁၀၀၀၀၀ ကျပ်အထိ ချမှတ်နိုင်သည်³³။ ဤပုဒ်မများပါ ဖော်ပြချက်များမှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်သည့်အတွက် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း ပြုရာတွင် တွန့်ဆုတ် ထိန်ချန် စေပါသည်။ တရားမျှတမှု အရဆန်းစစ်ကြည့်သော် နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအနေဖြင့် ပြောဆိုရေးသားမှုများကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်စေရန် သတိပြု ရှောင်ကျဉ်နိုင်မည့် လုံလောက်သည့် အချက်အလက်များ ထည့်သွင်း ထားခြင်းမရှိပါ။ ဥပဒေပါ ပုဒ်မများ၏ ကျယ်ပြန့်ဝေးပါးသည့် စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများ နှင့် အချိုးအစားမမျှတသည့် ပြစ်ဒဏ်များသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။

ထိုမျှသာမက ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များသည် နိုင်ငံရေးသမားများ နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်စွမ်းအား အတားအဆီးဖြစ်စေပါသည်³⁴။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ညွှန်ကြားချက် ၁/၂၀၁၄ ၊ အပိုဒ် - ၁၅ တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ကန့်သတ်ထားသည်။ ပြည်ထောင်စု

³¹ အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၆၆(၄) ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၆၆(၄) ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၆၆(၄) ၊

³² အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၅၈(ဂ) ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၅၈(ဂ) ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၅၈(ဂ) ၊

³³ အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ - ၅၇ ၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၅၇ ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပုဒ်မ - ၅၇၊

³⁴ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတွင် ANFREL က အစိုးရအနေဖြင့် တပ်မတော်တို့အပေါ် ဝေဖန်ပြစ်တင်ခြင်း မပြုရသည့် ကန့်သတ်ချက်များသည် မဲခွယ်စည်းရုံးမှုလုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်တို့ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ကျဉ်းမြောင်းစေသည် ဟုတင်ပြချက်ချသည်။ ANFREL, 'General & Local Elections; Myanmar 2015,' p 36.

စည်းလုံးညီညွတ်ရေး၊ အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာတို့ကို ထိပါးစေသည့် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ကို ထိခိုက်စေမည့် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် တည်ဆဲဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်နှင့် မလျော်ညီသည့် အပြုအမူများ၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် တပ်မတော် ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေမည့် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ လူမျိုးနှင့် ကိုးကွယ်ရာဘာသာကို အရင်းတည်၍ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားစေနိုင်မည့် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဦးတည်သည့် အမုန်းစကားများ၊ ဘာသာရေးကို အသုံးချ၍ နိုင်ငံရေးအရ လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုများ နှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအား ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းမရှိစေရန် လှုံ့ဆော်မှုအပါအဝင် သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းမပြုရဟု တားမြစ်ထားသည်³⁵။ လိုက်နာခြင်းမရှိပါက မည်သို့အရေးယူမည်ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ အခြားသော ပုဒ်မများကဲ့သို့ပင် ယင်းကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်လွန်းသော ဖော်ပြချက်များသည် တရားမျှတမှု အရဆန်းစစ်ကြည့်သော် နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအနေဖြင့် ပြောဆိုရေးသားမှုများကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်စေရန် ရှောင်ကျဉ်နိုင်မည့် လုံလောက်သည့် အချက်အလက်များ ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပါ။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများသည် ပြောဆိုရေးသားမှုများတွင် ဆင်ဆာတည်းဖြတ်မှု ပြုစေနိုင်ပါသည်။

UEC ကထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များစွာသည် ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု သတင်းစကားများကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း UEC သည် နိုင်ငံရေးပါတီများ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရုပ်မြင်သံကြားတွင် ပြောကြားမည့် မဲဆွယ်စည်းရုံးစကားများကို UEC နှင့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ကြိုတင် တင်ပြရမည် ဖြစ်သည့်အပြင် တပ်မတော်ကို ဝေဖန်မှုများ သို့မဟုတ် အစိုးရကို ဆန္ဒပြကန့်ကွက်မှုများ မပါဝင်စေရန် ညွှန်ကြားခဲ့သည်³⁶။ ညွှန်ကြားချက် ၁/၂၀၁၄ တွင် နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ပုဂ္ဂလိက မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများ ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက UEC ၏ခွင့်ပြုချက်ကို ကြိုတင်တောင်းခံရန် လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၇ ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ကြေညာချက်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် သဘောထားကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်မည်ဆိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိ ဆန်းစစ်နိုင်ရန် UEC သို့ ကြိုတင် တင်ပြရမည်ဟု ပါရှိသည်။ အဆိုပါ ကြေညာချက်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများစွာက ရခိုင်ဒေသတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပဋိပက္ခများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်အား ဝေဖန်တိုက်ခိုက်သည့် သဘောထားကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ပြီးနောက် UEC က အဆိုပါ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်³⁷။

³⁵ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် - ၁/၂၀၁၄၊
³⁶ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၊ ကြေညာချက်အမှတ် - (၅၂/၂၀၁၅) ၊ ၂၀၁၅ ဩဂုတ် ၂၇၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ တီဗွီနှင့် ရေဒီယိုတို့တွင် ရုပ်သံလွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များ ၊ See also, The Carter Center, 'Observing Myanmar's 2015 General Elections; Final Report,' available at: https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/news/peace_publications/election_reports/myanmar-2015-final.pdf.
³⁷ Naw Betty Han, The Myanmar Times, 'Parties fear new rule will restrict them' 7 November 2017, available at: <https://www.mmtimes.com/news/parties-fear-new-rule-will-restrict-them.html>.

အဆိုပါ ညွှန်ကြားချက်များတွင် ပါဝင်သည့် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များက တင်ကြို ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းကို တိုးပွားစေပါသည်။ တင်ကြိုဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်များအား ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများက အလွန် ကျဉ်းမြောင်းတိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေအနေမှလွဲ၍ အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မည်သည့်ကန့်သတ်မှု ပြုလုပ်သည်ဖြစ်စေ အမှန်တကယ် လိုအပ်မှသာ လုပ်ဆောင်ရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးသည့်ကာလအတွင်း ဒီမိုကရက်တစ်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် နိုင်ငံရေးအရ စကားပြောခြင်းခွင့်များသည် အခြေခံအရေးပါသည့် အချက်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ရုပ်သံလွှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးစကားများအား ကြိုတင်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မည်ဆိုပါက ယင်းပြောဆိုမှုသည် လက်ငင်း၊ ဖြစ်ပွားနိုင်မည့် ၊ ကြီးမားသည့် ထိခိုက်နစ်နာမှု ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း သေချာမှသာလျှင် ပြုလုပ်လိုပါက ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အထက်တွင်ပြဆိုခဲ့သည့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများသည် UEC အနေဖြင့် လွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းရှင်းမှု မရှိပါက ပို၍ဖြစ်နိုင်ခြေရှိပါသည်။³⁸ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင်တွင် အဆိုပါ မဲဆွယ်စည်းရုံးသတင်းစကားများအား UEC သို့တင်ပြရမည် ဆိုသည့်အချက်ကို ပယ်ဖျက်သင့်ပါသည်။

အထက်ပါ ကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်မှာ အဆိုပါ ညွှန်ကြားချက်များကို UEC ဝတ်ဆိုဒ်နှင့် လူမှုကွန်ယက်စာမျက်နှာတို့တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှု၍ မရခြင်းကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် ညွှန်ကြားချက်များ၏ အကြောင်းခြင်းရာကို သိနားလည်ရန်သော်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ လုပ်ဆောင်နေရသည့် အခက်အခဲများကို သိနားလည်ရန်သော်လည်းကောင်း ခက်ခဲစေပါသည်။ UEC က ၎င်း၏ ၂၀၁၉-၂၀၂၀ မဟာဗျူဟာ စီမံချက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများကို ပုံနှိပ်ခြင်း နှင့် အွန်လိုင်းတွင် တင်ပြခြင်းနှစ်မျိုးလုံး ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သဖြင့် ကောင်းသော ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အဆိုပါ စာရွက်စာတမ်းများကို လူနည်းစု ဘာသာစကားများသို့ ဘာသာပြန်ဆိုပါက ပိုမိုကောင်းမွန်ပါသည်။³⁹ ။

အကြံပြုချက်များ

- UEC သည် မဲဆွယ်စည်းရုံး သတင်းစကားများကို ကြိုတင် စိစစ်နိုင်ရန် UEC သို့တင်ပြခြင်း အပါအဝင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသားခွင့်ကို ချိုးဖောက်နေသည့် အချက်အလက်များပါဝင်သည့် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များကို ပယ်ဖျက်ခြင်း ၊ အစားထိုးခြင်း ပြုသင့်ပါသည်။
- နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် အများပြည်သူတို့အနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပမည့် အချိန်ကာလ ကိုသိရှိနိုင်ရန် ရွေးကောက်ပွဲ ပြက္ခဒိန်ကို ထုတ်ပြန်သင့်သည်။⁴⁰
- UEC သည် ဆုံးဖြတ်ချက်များ မချမှတ်ခင် သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်စပ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် အကြံဉာဏ် ရယူမှုကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။

³⁸ See, e.g. European Union Election Observation Mission General Elections 2015, 'Final Report,' 2015.
³⁹ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ မဟာဗျူဟာ စီမံချက် ၂၀၁၉-၂၀၂၂ ၊ စာမျက်နှာ - ၁၆။
⁴⁰ See, e.g. ANFREL, 2018 Myanmar By-Elections: Building the Foundation for Successful 2020 Elections, available at: <https://anfrel.org/wp-content/uploads/2019/03/2018-BE-report-English-version-PDF.pdf>.

- UEC သည် ညွှန်ကြားချက်များ၊ ကြေညာချက်များ နှင့် မူဝါဒ စာရွက်စာတမ်းအားလုံးကို အွန်လိုင်းတွင် တင်ပြခြင်း နှင့် ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်းတို့ ပြုလုပ်သင့်သည်။
- ရေရှည်တွင် UEC သည် လွတ်လပ်၍ အမှီအခိုကင်းသော ကော်မရှင်တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်သင့်သည်။

အမုန်းစကား ၊ လွဲမှားသော သတင်းအချက်အလက်များ၊ လွဲမှားအောင်ပြုလုပ်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များ

နိုင်ငံများသည် ရွေးကောက်ပွဲအခင်းအကျင်းတွင် အမုန်းစကားများ၊ သတင်းတု သတင်းမှားများ နှင့် လွဲမှားအောင် ပြုပြင်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့လာရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက အွန်လိုင်းနှင့် မြေပြင်ပေါ်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အမုန်းစကားများက ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ကြောင်း စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်⁴¹။ သို့ရာတွင် အမုန်းစကား ဟူသော ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ ရှုပ်ထွေးဝေဝါးမှုများ သိသာစွာ ရှိနေပြီး အမုန်းစကားကို တုန့်ပြန်ရာ၌ သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည့် ပုံစံနှင့် တုန့်ပြန်ခြင်းမဟုတ် လျှင် ပိုမိုဆိုးရွားသွားနိုင်သည်။ လာမည့်ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း အမုန်းစကားများအား တားဆီးကာကွယ်ရေး လုပ်ဆောင်မှုများကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် အမှန်တကယ် တားဆီးကာကွယ်လိုသည့် ဘေးအန္တရာယ်များကို သေချာစွာ သိမြင်ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

အမုန်းစကား ကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိသောကြောင့် အဆိုပါ ဝေါဟာရသည် လူသားများအား အကာအကွယ်ပေးရမည့် ဝိသေသလက္ခဏာများဖြစ်သည့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားသော အတွေးအမြင်များ ၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူမှု ဇစ်မြစ် ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ဖြစ်တည်မှု ၊ မသန်စွမ်းမှု၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည် ဖြစ်မှု၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု၊ ကျားမ သွင်ပြင်ခံယူမှု သို့မဟုတ် လိင်စိတ်ပြောင်းခံယူမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခြားသော အကာအကွယ်ပေးရမည့် ဝိသေသ လက္ခဏာများအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြား နှိမ်ချ မုန်းတီးခြင်းကို ဖော်ပြသည့် မည်သည့် ထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသားပြသမှုမဆို ကို ရည်ညွှန်းသည်ဟု နားလည်သင့်သည်။ အမုန်းစကားကို အစိုးရ ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသမားများ အပေါ် ဝေဖန်သည့် ပြောဆိုမှုများနှင့် မရောထွေးသင့်ပါ။

နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတော် ၊ နိုင်ငံတော် အမှတ်လက္ခဏာများ (အလံ ၊ တံဆိပ် စသည်) ၊ အာဏာရှိသူများကို ဝေဖန်သည့် ပြောဆိုရေးသားမှုများအား အမုန်းစကား ဟူ၍ တံဆိပ်ကပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် လေးနက်မှု

⁴¹ European Union Election, 'Follow-up Mission, Republic of the Union of Myanmar, Final Report,' April 2019, available at: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/efm_myanmar_2019_-_final_report_english.pdf; Hunter Marston, 'The hate speech threat to the 2020 election', Frontier Myanmar, 6 April 2019, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/the-hate-speech-threat-to-the-2020-election>; 'Hate speech intensity and trajectory could shift in Myanmar 2020 elections', Mizzima, 30 November 2019, available at: <http://mizzima.com/article/hate-speech-intensity-and-trajectory-could-shift-myanmar-2020-elections>; European Union Election Observation Mission General Elections 2015, "Final Report," 2015.

လျော့ကျသွားစေခြင်း သို့မဟုတ် တားမြစ်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများကမူ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ယင်း၏ အမှတ်လက္ခဏာများ ကိုစော်ကားခြင်း သို့မဟုတ် ဝေဖန်ပြောဆိုခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် အလို့ငှာ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းအား ခွင့်မပြုပါ။ ၎င်းတို့သည် လူပုဂ္ဂိုလ်သော်လည်းကောင်း ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း မှတ်ယူခြင်း မပြုနိုင်သဖြင့် အမုန်းစကား၏ ပစ်မှတ် အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အကြောင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲ သို့မဟုတ် အခြားသော နိုင်ငံရေးအကြီးအကဲဆိုသည်မှာ ခွဲခြားနှိမ်ချခြင်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် အကာအကွယ်ပေးရမည့် ဝိသေသလက္ခဏာများ သို့မဟုတ် အမုန်းစကား အခြေပြုစရာ ဝိသေသလက္ခဏာများ မဟုတ်ပါ။ အမှန်စင်စစ် အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရာထမ်းများသည် ဝေဖန်မှုများ နှင့် နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံများကို ရင်ဆိုင်ရမည့် သဘောသဘာဝရှိသူများ ဖြစ်ကြပြီး အဆိုပါ ဝေဖန်မှုများကို အခြားသူများထက် သည်းခံနိုင်စွမ်း ၊ ခံနိုင်ရည် ပိုမိုမြင့်မားရမည်ဖြစ်သည်⁴² ။

UEC သည် ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးစကားများကို စည်းကမ်းကြပ်မတ်ရာတွင် အမုန်းစကားနှင့် ခွင့်ပြုထားရမည့် နိုင်ငံရေးအရ ပြောဆိုမှုအကြား ကွဲပြားသင့်သည်။ UEC သည် နိုင်ငံရေးပါတီများ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် တပ်မတော်တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြုသဘော ဖြစ်စေ၊ အပျက်သဘောဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုနိုင်ခွင့်ကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် တားမြစ်ချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းမှ ရှောင်ကျဉ်သင့်သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် UEC သည် မိမိ၏ ဩဇာကိုအသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးပါတီများ ပင်မမီဒီယာနှင့် အွန်လိုင်းပေါ်တွင် အမုန်းစကားပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကျဉ်စေရန် တိုက်တွန်းသင့်သည်⁴³။ ထိုမျှသာမက UEC ကိုယ်၌ကလည်း အမုန်းစကားများကို ရှုံ့ချပြောဆိုမှုများ ပြုလုပ်သင့်သည်⁴⁴။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အမုန်းစကားများကို ဖြေရှင်းရာ၌ ပြဿနာဖြစ်စေနိုင်မည့် ဥပဒေဖြင့်ဖြေရှင်းခြင်း နည်းလမ်းအား စဉ်းစားနေသည်မှာ နှစ်ပေါင်းများစွာရှိပေပြီ။ ARTICLE 19 သည် အဆိုပြု ဥပဒေမူကြမ်း စတုတ္ထအကြိမ်မြောက်အထိ သုံးသပ်ခဲ့သကဲ့သို့ ယခုအခါ အမုန်းစကားများ တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေကြမ်း ဟုအမည်ပြောင်းလဲထားသည့် ဥပဒေကြမ်းကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများနှင့် နှိုင်းယှဉ်

⁴² နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး ၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားခွင့် နှင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဂျူဟန်နာစ်ဘာဂ် မူဝါဒ (The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information) ၊ ARTICLE 19 (၂၀၀၆)၊ မူဝါဒ - ၆ ၊ <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/02/joburg-principles.pdf>; 'မူဝါဒ ၁၅ နှင့် ၁၆ တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားမှုတစ်ခုခုကို နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်သည် ဟူသော အကြောင်းကိစ္စဖြင့် အရေးယူခြင်းပြုရာတွင် အစိုးရအနေဖြင့် (က) လတ်တလောချက်ချင်း အကြမ်းဖက်မှုတစ်ခုခုကို လှုံ့ဆော်ရန်ရည်ရွယ်ခြင်း၊ (ခ) အဆိုပါ အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်နိုင်ခြေရှိခြင်း၊ နှင့် (ဂ) အဆိုပါ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ပွားနိုင်ခြေတို့အကြား တိုက်ရိုက် ၊ ချက်ခြင်း ဆက်နွယ်မှုရှိကြောင်း ရှင်းလင်းတင်ပြနိုင်မှသာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။'

⁴³ See, e.g. 'My Pledge' for Tunisia 2014 Election' available at: <https://www.article19.org/resources/pledge-tunisia-2014-election/>.

⁴⁴ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အမုန်းစကားများအား တုန့်ပြန်ခြင်း - ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲသည့် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် မဟာဗျူဟာများ ၊ IFES စက္ကူဖြူစာတမ်း ၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၈။ https://www.ifes.org/sites/default/files/2017_ifes_countering_hate_speech_white_paper_final.pdf.

သုံးသပ်ခြင်းပြုခဲ့ပါသည်⁴⁵။ ဥပဒေမူကြမ်းတွင် အားနည်းချက်များစွာ ရှိနေသည့်အနက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း နှင့် ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် အရေးယူရေးတို့ကို အမုန်းစကားအား ကိုင်တွယ်ရန် နည်းလမ်းအဖြစ် အလွန်အမင်း အားပြုထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယင်းကြောင့်ပင် ဤဥပဒေအား အတည်ပြုပြီးပါက ယင်းသည် လူ့နည်းစုအုပ်စုများအား ထိခိုက်စေနိုင်ခြင်း၊ ထောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးနိုင်ခြင်း တို့အပြင် အမုန်းစကားကို ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်နိုင်မည့်အစား အစိုးရအပေါ် ဝေဖန်မှုများအား ပြစ်ဒဏ်ပေးရန် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်⁴⁶။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ဆဲဥပဒေများအား အသုံးပြုပုံကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အဆိုပြုဥပဒေမူကြမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားသွားစေနိုင်ပါသည်။ လက်ရှိအစိုးရ လက်အောက်တွင် ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ နှင့် အခြားသော တည်ဆဲဥပဒေပါ ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသော ဥပဒေပုဒ်မများကို မကြာခဏ အသုံးပြု၍ သတင်းထောက်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ နှင့် အစိုးရကို ဝေဖန်သူများအား ဖမ်းဆီးတရားစွဲဆိုမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်⁴⁷။ ယခုအချိန်တွင် အစိုးရသည် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်မှုများ အပါအဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၊ ရန်လိုမှုများ သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုများ ပြုလုပ်ရန် လှုံ့ဆော်မှုများအား သေချာစွာ စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် အရေးယူခြင်း ပြုလုပ်ကြောင်း မတွေ့ရှိရသေးပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်က အစိုးရ အရာရှိများက ယင်း၏ လှည့်လည်တရားဟောမှုများသည် မူဆလင်များအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုနှင့် ဆက်စပ်နေသည် ဟူသော ကုလသမဂ္ဂအချက်အလက်ရှာဖွေရေး အဖွဲ့၏ တွေ့ရှိခဲ့သည့် အစွန်းရောက် အမျိုးသားရေးဝါဒီ ဦးဝီရသူကို ယင်း၏ အကြမ်းဖက်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုများကို သေချာစွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရမည့်အစား အစိုးရအပေါ် ဝေဖန် ပြစ်တင်မှုကြောင့် နိုင်ငံတော်အကြည်ညိုပျက်စေမှု ပုဒ်မဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်⁴⁸။

အမုန်းစကားကို တားဆီးရန် ဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ပြဌာန်းမည့်အစား မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၆/၁၈ နှင့် Rabat Plan of Action တို့နှင့်အညီ အပြုသဘောဆောင်သည့် မူဝါဒလုပ်ဆောင်ချက်များပါဝင်သည့် နိုင်ငံအဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်⁴⁹ ။

⁴⁵ ARTICLE 19၊ ‘မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်း - အမုန်းစကားများအား တုန့်ပြန်ခြင်း’ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၀၊ available at: <https://www.article19.org/resources/myanmar-briefing-paper-countering-hate-speech/>.

⁴⁶ For instance, Athan has noted that 45% of all cases filed under section 505(b) in 2018 were related to Karenni youth leaders who protested over the erection of a statue of General Aung San. Athan, ‘Promises Turn Into a Statue,’ p 56, available at: <https://progressivevoicemyanmar.org/wp-content/uploads/2019/04/English-compressed.pdf>.

⁴⁷ See, ARTICLE 19, ‘Myanmar: UN Human Rights Council must act to secure key reforms ahead of 2020 elections’, 24 February 2020, available at: <https://www.article19.org/resources/briefing-on-myanmar-human-rights-council-must-act-to-secure-key-reforms-ahead-of-2020-elections/>.

⁴⁸ ‘Arrest warrant issued for Myanmar firebrand monk Wirathu,’ AFP, 29 May 2019, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/arrest-warrant-issued-for-myanmar-firebrand-monk-wirathu>.

⁴⁹ HRC ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် - ၁၆/၁၈ ၊ အဆိုပြု တစ်ယူသန် သတ်မှတ်ခြင်း နှင့် အရိုးစွဲအယူအဆများ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ၊ အကြမ်းဖက်မှု လုပ်ဆောင်ရန်လှုံ့ဆော်ခြင်း ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်အား ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအပေါ်အခြေခံ၍ အကြမ်းဖက်ခြင်း တို့အား တိုက်ဖျက်ခြင်း ၊ UN Doc. A/HRC/Res/16/18, 24 March 2011,

ယင်းလုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ပညာရေး ၊ ဘာသာပေါင်းစုံ ချစ်ကြည်ရေးစကားပိုင်းများ၊ သတင်းမီဒီယာ အမျိုးစုံလင်ကွဲပြားမှု နှင့် တန်ပြန်သတင်းစကား ပေးပို့မှု လုပ်ဆောင်ချက်များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းတို့ ကို ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ အားလုံးခြုံငုံမိသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အမြစ်တွယ်နေသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် သဘောထားမကြီးခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသော ရင်းမြစ်များကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများဖြစ်သည်⁵⁰။ ထိုမျှသာမက ၁၉၈၂ နိုင်ငံသားဥပဒေ အပါအဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဖြစ်စေသည့် တည်ဆဲဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ခြင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တိုက်ဖျက်ရန်သာမက ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများ နှင့် အခြားသော လူနည်းစုလူမျိုးစုအုပ်စုများအတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့် ပိုမိုရရှိစေပါလိမ့်မည်။

ထိုနည်းတူစွာပင် သတင်းလွဲများနှင့် လွဲမှားအောင်ပြုလုပ်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရာတွင်လည်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မထိခိုက်စေရန် သတိကြီးစွာထား၍ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် မတ်လက ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက တယ်လီဖုန်း ဆက်သွယ်ရေး အော်ပရေတာများကို ဝတ်ဆိုင်ပေါင်း ၂၂၁ ခုအား ပိတ်ဆို့ရန် ညွှန်ကြားခဲ့ပြီး အဆိုပါ ဝတ်ဆိုင်များသည် ညစ်ညမ်း/အဖော်အချွတ်တင်ဆက်မှုများ၊ ကလေးသူငယ်လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတော်တရော် ပြုမူမှုများ သို့မဟုတ် သတင်းလွဲများ သို့မဟုတ် သတင်းတုများ တင်ဆက်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု အာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်⁵¹။ ပိတ်ဆို့လိုက်သော ဝတ်ဆိုင်များတွင် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများဖြစ်သည့် *Development Media Group* နှင့် နေရဉ္စရာ သတင်းဌာနတို့ပါဝင်သည်⁵² ။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အဆိုပါ ပိတ်ဆို့မှု ပြုလုပ်ခြင်း အကြောင်းရင်းကို အများပြည်သူသိရှိစေရန် ထုတ်ပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ပြန်ပိတ်ဆို့ရသည့် ဝတ်ဆိုင်တစ်ခုစီကို အဘယ်ကြောင့် ပိတ်ဆို့ရကြောင်း ကျိုးကြောင်းပြခြင်း မပြုလုပ်ခဲ့ပေ။

ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်ပြစ်မှု ပုဒ်မများကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် သတင်းတုများ ဖြန့်ဖြူးမှုအား ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးစားမှုသည် ၎င်း၏ ဝေဝါး၍ တစ်လွဲအသုံးပြုနိုင်သော သဘောသဘာဝကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့်ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ⁵³။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ အထူး

https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A.HRC.RES.16.18_en.pdf; အမျိုးသားရေး၊ လူမျိုးရေး သို့မဟုတ် ဘာသာရေး မှန်းတီးမှု တို့ဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ ရန်လိုခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ခြင်း ပြုရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများအား တားမြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ Rabat Plan of action IUN Doc. A/HRC/22/17/Add.4, 5 October 2012, <https://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/RabatPlanOfAction.aspx>.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ ARTICLE 19၊ 'မြန်မာ - တိုင်းရင်းသား သတင်းမီဒီယာဝတ်ဆိုင်များအား ပိတ်ဆို့ခြင်းကို ချက်ခြင်း ပြန်ဖွင့်ပေးရန်'၊ ၁ ဧပြီ ၂၀၂၀ - <https://www.article19.org/resources/myanmar-immediately-lift-ban-on-ethnic-news-websites/>.

⁵² The Irrawaddy, available at: <https://frontiermyanmar.net/en/operators-split-as-telenor-rejects-govt-order-to-block-fake-news-sites>.

⁵³ United Nations Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights Special Rapporteur on

ကိုယ်စားလှယ် လေးဦးက 'သတင်းတု သို့မဟုတ် အခြေအမြစ်မရှိသော သတင်းအချက်အလက်များ ကဲ့သို့သော သတင်းအချက်အလက်များကို တားဆီးနိုင်ရန် ကျယ်ပြန့်ဝေဝါးသည့် တားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မကိုက်ညီပါ⁵⁴။ ' ထို့အတူပင် ARTICLE 19 ကလည်း သတင်းတု ၊ သတင်းလွဲများကို တိုက်ဖျက်ရန် သတင်းတုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေ နှင့် အခြားသော ရာဇဝတ်ပြစ်မှုပုဒ်မများ အသုံးပြုခြင်း ၊ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်းတို့အား စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ထပ်ခါတလဲလဲ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ပါသည်⁵⁵။

မဲဆန္ဒရှင် ပညာပေး စာရွက်စာတမ်းများ၊ ကြော်ငြာပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှု ၊ သတင်းမီဒီယာ သိနားလည်ရေး ပညာပေးသင်တန်းများ၊ အချက်အလက်စစ်ဆေးခြင်း၊ အမျိုးစုံလင်ကွဲပြားသည့် လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာ ရင်းမြစ်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေး အတွေးအမြင် ရှုထောင့်စုံကို တင်ပြခြင်းကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများကသာလျှင် သတင်းတု ၊ သတင်းလွဲ လှုပ်ရှားမှုများကို အကောင်းဆုံးတန်ပြန်နိုင်မည့် အားကောင်းသည့် နည်းလမ်းများ ဖြစ်ပါသည်⁵⁶။ ရွေးကောက်ပွဲကာလအတောအတွင်း UEC သည် သတင်းတု ၊ သတင်းလွဲများကို တိုက်ဖျက်နိုင်ရန် အဆိုပါ အပြုသဘောဆောင်သည့် နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုသင့်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

- အစိုးရသည် သတင်းတုများ သို့မဟုတ် သတင်းလွဲများ ဖြန့်ဖြူးသည်ဟု စွပ်စွဲ၍ ပိတ်ဆို့ထားသော သတင်းမီဒီယာများအား အမြန်ဆုံးပြန်ဖွင့်ပေးရန်၊
- လွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများနှင့် မကိုက်ညီသော အမုန်းစကားများ တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေ ကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း မပြုသင့်ပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၆/၁၈ နှင့် Rabat Plan of Action တို့နှင့်အညီ နိုင်ငံအဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။

Freedom of Expression and Access to Information "Joint declaration on freedom of expression and 'fake news', disinformation and propaganda," 3 March 2017, available at: <https://www.osce.org/fom/302796>.

⁵⁴ Declaration by the United Nations Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, 'Joint declaration on freedom of expression and "fake news", disinformation and propaganda', 3 March 2017, available at: <https://www.osce.org/fom/302796>.

⁵⁵ See, e.g., ARTICLE 19, 'Thailand: Computer Crime Act,' 31 January 2017, available at: <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38615/Analysis-Thailand-Computer-Crime-Act-31-Jan-17.pdf>; ARTICLE 19; Singapore: New law on "online falsehoods" a grave threat to freedom of expression', 9 May 2019, available at: <https://www.article19.org/resources/singapore-new-law-on-online-falsehoods-a-grave-threat-to-freedom-of-expression/>; ARTICLE 19, 'Malaysia: Communications and Multimedia Act must be urgently revised,' 24 March 2017, available at: <https://www.article19.org/resources/malaysia-communications-and-multimedia-act-must-be-urgently-revised/>.

- UEC သည် အမုန်းစကားများ နှင့် သဘောထားမကြီးမှုများကို လူသိရှင်ကြား ရှုံ့ချကန့်ကွက်ခြင်း၊ ဝန်ထမ်းများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး သင်တန်းများပို့ချပေးခြင်း၊ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းတွင် မတူကွဲပြားသည့် အသံများပါဝင်စေခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် မီဒီယာတို့နှင့် ဆက်သွယ်မှုတိုးမြှင့်ခြင်းတို့ ပြုသင့်သည်။
- UEC သည် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် မဟာဗျူဟာ အချက် - ၅ ကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်၍ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ ကို ပညာပေး အစီအစဉ်များပြုလုပ်၍ ကျေးလက်ဒေသများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ဘာသာစကားများပါ မကျန် နိုင်ငံသားများအား အသိပညာပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သင့်သည်။
- UEC သည် အမုန်းစကားများကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။
- UEC သည် အများယုံကြည်အားထားမှုတိုးတက်စေရန်နှင့် သတင်းတုတ်မှုများအား သတင်းလွှဲများအား တုန့်ပြန်နိုင်ရန် အဓိကသတင်းအချက်အလက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။

လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာပလက်ဖောင်း ကို ကိုင်တွယ်ခြင်း

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံသည် အွန်လိုင်းတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားမှုများအား အင်တာနက်မပေါ်ခင်ကပင် ရေးဆွဲထားသည့် ဥပဒေများကို အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကဲ့သို့ အသစ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် ဥပဒေများကို အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း မကြာခဏ ကိုင်တွယ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၄.၈ သန်းကို အသုံးပြု၍ လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာ စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ထားသော်လည်း ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရှင်းလင်းစွာ မသိရပါ⁵⁷။ ယခုအချိန်အထိ မြန်မာနိုင်ငံသည် အခြားသောနိုင်ငံများနည်းတူ လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာကို စည်းကြပ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိသေးပေ။ ဥပမာ အချို့သော နိုင်ငံများသည် လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာကို ဥပဒေအရတာဝန်ခံစေခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိသော ပလက်ဖောင်းပေါ် ရေးသားတင်ပြမှုများအား ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကြားဝင်ထိန်းညှိခြင်း လုပ်စေသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲအခင်းအကျင်းတွင် လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာအပေါ် အာရုံစိုက်မှု သိသိသာသာ တိုးမြှင့်လာခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာပလက်ဖောင်းအား ကိုင်တွယ်မှုများ ရှိလာနိုင်ကြောင်း စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိနေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကာလအတောအတွင်းအပါအဝင် အချိန်တိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် တင်ပြမှုများအား ကန့်သတ်နိုင်ရန် တရားစီရင်ရေးပြင်ပ နည်းလမ်းများ သို့မဟုတ် တရားဥပဒေကြောင်းကို ကျော်လွန်သည့် နည်းလမ်းများ မသုံးသင့်ပါ။ ဥပမာ - ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဈေးကွက်ရရှိနိုင်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ ၊

⁵⁷ Freedom House, 'Freedom on the Net 2018,' available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/myanmar>.

လူမှုကွန်ယက်စာမျက်နှာပေါ်မှ တင်ပြမှုများကို ကြပ်မတ်ရာတွင် လိုက်လျောမျက်နှာသာပေးခြင်း ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂလိကဖိအားများကို အသုံးမပြုသင့်ပါ။ တစ်ချိန်တည်းတွင်ပင် ကုမ္ပဏီများသည် ဥပဒေဖြင့်မလျော်ညီသော အစိုးရ၏ တောင်းဆိုမှုများကို လိုက်နာရန် တာဝန်မရှိပေ။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အစိုးရ၏ အဆိုပါ တောင်းဆိုမှုများသည် ဝန်ဆောင်မှု သဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်ခြင်း ရှိမရှိကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာ ပလက်ဖောင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလကပင် အစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်နေမှုများ တိုးမြှင့်လာသည်။ သို့ရာတွင် မီဒီယာပလက်ဖောင်းများနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရများအကြား သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု အနည်းငယ်သာရှိနေသေးခြင်းက လူ့အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲ တို့အပေါ် သိသာထင်ရှားသည့် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်သည် အစိုးရ သို့မဟုတ် ပလက်ဖောင်းက ရွေးကောက်ပွဲကာလ လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကောင်းစွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင် အကြံဉာဏ်ရယူခြင်း မရှိမှုနှင့် ပေါင်းစပ်သွားနိုင်သည်။ နိုင်ငံများနှင့် လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာ ပလက်ဖောင်းများသည် ၎င်းတို့အကြား ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု အပြည့်အဝရှိသင့်ပြီး တင်ပြမှုများအား ကြပ်မတ်ခြင်းကိစ္စရပ်များ (content moderation) သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် အသုံးပြုသူများ၏ အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် သဘောတူညီချက်များကိုသော်လည်းကောင်း ထုတ်ပြန်သင့်သည်။

အကြံပြုချက်များ

- အစိုးရသည် အွန်လိုင်းတင်ပြပြောဆိုမှုများကို ကန့်သတ်ရာတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများနှင့် အညီသာ ဖြစ်စေသင့်ပါသည်။
- အစိုးရသည် လူမှုကွန်ယက်မီဒီယာပလက်ဖောင်းများနှင့် ဆက်သွယ်လုပ်ဆောင်မှုများ ၊ ၎င်းတို့အကြား သဘောတူညီမှုများကို ထုတ်ပြန်ခြင်းအပါအဝင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိသင့်ပြီး အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အဓိက အကျိုးဆက်စပ်သူများ ပါဝင်ခွင့်ရရှိစေရန် သေချာစေသင့်သည်။
- လူမှုကွန်ယက် မီဒီယာပလက်ဖောင်းများသည် အစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများအား ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသင့်ပြီး ၎င်းတို့၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာတွင် သင့်လျော်သည့် အချက်အလက်များ ထည့်သွင်းထုတ်ပြန်သင့်သည်။
- လူမှုကွန်ယက် မီဒီယာ ပလက်ဖောင်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကျော်လွန်သော အစိုးရ၏ တောင်းဆိုမှုများကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆိုသင့်သည်။

ရှုပ်သံထုတ်လွှင့်မှု ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်

ရွေးကောက်ပွဲအခင်းအကျင်းတွင် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်သည် လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားသည့် အခြေအနေကသာ ဆက်လက် ပုံဖော်သွားမည်ဟု ယူဆရသည်။ ရိုက်တာသတင်းထောက် ဝလုံးနှင့် ကျော်စိုးဦးတို့ကဲ့သို့ ကမ္ဘာက အာရုံစိုက်ရသည့် အမှုဖြစ်ရပ်သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ သတင်းထောက်များအပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

သတင်းထောက်များသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ နှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ရင်ဆိုင်ကြရသည်⁵⁸။

သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့် မူဘောင် မရှိခြင်းသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်။ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများလက်ဝယ်ရှိ သတင်းအချက်အလက်များကို သတင်းထောက်များ ရယူနိုင်မည့် အားလုံးခြုံငုံမိသော သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့် ဥပဒေကို ပြဌာန်းရမည့်အစား အစိုးရသည် အမျိုးသားမော်ကွန်းနှင့် မှတ်တမ်းဥပဒေကို မနှစ်က ပြဌာန်း၍ အချက်အလက်များအား ထိန်းချုပ်ထားနိုင်မည့် အလွှာများ ဖန်တီးခဲ့သည်⁵⁹။ ယေဘုယျအားဖြင့် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့် မရှိခြင်းသည် လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အဓိက စိုးရိမ်ပူပန်စရာ ဖြစ်ပါသည်။

ပြီးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲကာလ အတောအတွင်း UEC သည် သတင်းထောက်များအား နယ်မြေဒေသ ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်၍ တစ်နိုင်ငံလုံးအနှံ့ သတင်းယူခွင့်အစား မြို့နယ်အလိုက်သာ ခွင့်ပြုနေရာချထားပေးခဲ့သည်⁶⁰ ။ ယင်းကဲ့သို့ ကန့်သတ်ချက်မျိုးသည် မလိုအပ်ဘဲ သတင်းမီဒီယာအပေါ် အလွန်အကျူး ကန့်သတ်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ မြန်မာသတင်းမီဒီယာကောင်စီက UEC နှင့် ပူးပေါင်း၍ အဆိုပါ ကန့်သတ်ချက်များ ပယ်ဖျက်ခြင်းဖြင့် သတင်းထောက်များအနေဖြင့် နိုင်ငံအနှံ့ သတင်းရယူတင်ပြနိုင်အောင် ပြုလုပ်သွားမည်ဟု ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်⁶¹။

ရုပ်သံလွှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည်လည်း စိုးရိမ်စရာဖြစ်ပါသည်။ ရုပ်သံလွှင့်သူများသည် မဲဆန္ဒရှင်များအား သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်း ၊ လူထုအတွေးအမြင်များကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ပြုနိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေသောကြောင့် ရုပ်သံလွှင့် စည်းကမ်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အထူးသဖြင့် အရေးကြီးသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်က UEC သည် နိုင်ငံရေးပါတီအားလုံးကို ရုပ်သံလွှင့်ခြင်းပြုလုပ်ခွင့်ကို တူညီစွာ ပေးအပ်ခဲ့သည်⁶² ။ သို့ရာတွင် ပြောဆိုထုတ်လွှင့်မည့် မဲဆွယ်စည်းရုံးစကားကို UEC သို့ ကြိုတင်ပေးပို့ရခြင်းကဲ့သို့သော ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိခဲ့ခြင်း⁶³သည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် မလျော်ညီပါ⁶⁴ ။ ရုပ်မြင်သံကြား အစီအစဉ်များတွင် USDP ကို အလွန်အကျူး အသားပေး ထုတ်လွှင့်ခဲ့ပြီး

⁵⁸ Article 19, 'Myanmar: UN Human Rights Council must act to secure key reforms ahead of 2020 elections,' February 2020, available at: <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/02/2020.02.23-HRC-Briefing-March-2020-final.pdf>.

⁵⁹ Free Expression Myanmar, 'New National Records and Archives Law preserves government secrecy', 12 March 2020, available at: <http://freeexpressionmyanmar.org/new-national-records-and-archives-law-preserves-government-secrecy/>.

⁶⁰ Human Rights Watch, 'Burma: Election Fundamentally Flawed', 4 November 2015, available at: <https://www.hrw.org/news/2015/11/04/burma-election-fundamentally-flawed>.

⁶¹ Nant Khaing, 'Myanmar Press Council will work with the UEC for media coverage of the 2020 election', *Mizzima*, 11 January 2020, available at: <http://mizzima.com/article/myanmar-press-council-will-work-uec-media-coverage-2020-election>.

⁶² EU ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးမစ်ရှင်၊ ၂၀၁၅ ၊ စာ - ၂၆။

⁶³ Wa Lone, *The Myanmar Times*, 'Parties condemn UEC restrictions,' 1 September 2015, available at: <https://www.mmtimes.com/national-news/16239-parties-condemn-uec-restrictions.html>.

⁶⁴ See section 3 above.

အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် မျှတသည့် ရုပ်သံလွှင့် မှု မရရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိသည်⁶⁵။ ထိုမျှသာမက နိုင်ငံရေးအရ ဘက်လိုက်ခြင်းမရှိသော လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာစောင့်ကြည့်မှုအရ နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာများ၏ ရုပ်သံထုတ်လွှင့်မှုတွင် သမ္မတနှင့် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲများ၏ သတင်းက လွှမ်းမိုးထားကြောင်း တွေ့ရသည်⁶⁶။ အဆိုပါ အစီရင်ခံစာများက ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း နိုင်ငံပိုင် ရုပ်သံလွှင့်မီဒီယာများ၏ ဘက်မလိုက်မှုနှင့် မျှတမှုကို မေးခွန်း ထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ARTICLE 19 ၏ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲ ရုပ်သံလွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ⁶⁷ ကို ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သတင်းမီဒီယာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ လမ်းညွှန်ချက်များ၌ အခြားသော ခေါင်းစဉ်များနှင့်အတူ ရွေးကောက်ပွဲအခင်းအကျင်းတွင် သတင်းမီဒီယာ အုပ်ချုပ်ရေး၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုဆိုင်ရာ တင်ဆက်မှု၊ ထုတ်လွှင့်ချိန်သတ်မှတ်ခြင်း၊ မီဒီယာ ဘက်လိုက်မှု နှင့် လှည့်ဖြားမှုများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် အကောင်းဆုံးအလေ့အကျင့်များကို ဖော်ပြထားသည်။ စတင်ထုတ်ဝေသည့်အချိန်မှစ၍ ဤရွေးကောက်ပွဲ လမ်းညွှန်ချက်သည် လှိုက်လှဲစွာ အသိအမှတ်ပြုခံရပြီး ဥရောပ ဒီမိုကရေစီအရေး ကော်မရှင်က ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတာဝန်ယူထားသည့် ကာလအတွင်း ဥပဒေနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များအား လိုက်နာမှု၊ မီဒီယာစောင့်ကြည့်သုံးသပ်မှု အပါအဝင် နိုင်ငံတကာထုတ်ဝေစာ များစွာတွင် ကိုးကားခဲ့ကြသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်များတွင် ရုပ်သံလွှင့်စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရာ၌ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် အသုံးဝင်သည့် မူဘောင်များပါဝင်သောကြောင့် နောင်လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် UEC ကလမ်းညွှန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ရာတွင် ကိုးကားနိုင်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

- အစိုးရသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း သတင်းထောက်များ သတင်းရယူနိုင်သည့် နယ်မြေ ကန့်သတ်ထားခြင်းအပါအဝင် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် အတားအဆီးဖြစ်စေသော ကန့်သတ်ချက်များအားလုံးကို ပယ်ဖျက်သင့်သည်။
- လွှတ်တော်သည် အားလုံးခြုံငုံမိသော သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့် ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်း၍ သတင်းထောက်များအား အစိုးရလျှို့ဝှက်ချက်များအက်ဥပဒေနှင့် အရေးယူခြင်းမှ ရှောင်ကျဉ်သင့်သည်။
- အစိုးရသည် UEC ကထုတ်ပြန်သည့် ရုပ်သံလွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအားလုံး ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ရွေးကောက်ပွဲ ရုပ်သံလွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အညီဖြစ်စေရန် ကြပ်မတ်သင့်သည်။

⁶⁵ EU ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးမစ်ရှင်၊ ၂၀၁၅ ၊ စာ - ၂၆-၂၇။

⁶⁶ Unfinished Freedom, A Blueprint for the Future of Freedom of Expression in Myanmar, p. 8, available at: https://pen.org/sites/default/files/unfinished_freedom_lowres.pdf.

⁶⁷ ARTICLE 19, 'Guidelines for Election Broadcasting in Transitional Democracies,' August 1994, available at: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/tools/electionbroadcastingtrans.pdf>.

- အစိုးရသည် သတင်းထောက်များ ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေးအတွက် ဥပဒေ နှင့် မူဝါဒရေးရာ မူဘောင်များ ချမှတ်ဖော်ဆောင်သင့်သည်။